

Història d'una reintroducció exitosa

A mitjans dels anys 1990s l'ós bru va estar a punt de extingir-se dels Pirineus. Aquest fet hagués representat: (a) Un fracàs en la política de conservació d'aquesta espècie al Pirineu. (b) L'incompliment de les lleis nacionals, autonòmiques i la normativa europea. (c) La pèrdua d'una peça bàsica en els ecosistemes (recordem que a l'Edat Mitjana l'ós era més abundant que el senglar). (d) La pèrdua d'una espècie simbòlica, molt entroncada en les tradicions pirinenques ("flagship species") i (e) La pèrdua d'una espècie paraigües, de grans requeriments espacials, que permet conservar grans espais i superfícies i, per tant, conservar hàbitats i espècies de gran interès, inclosos en els annexes de la legislació nacional i europea.

Per tot això, durant la segona meitat de la dècada dels anys 1990s, es va desenvolupar un programa LIFE, coordinat entre França i Espanya sobre l'ós bru, amb la participació de les Comunitats Autònomes de Navarra, Aragó i Catalunya. El principal objectiu va ser realitzar una experiència pilot, alliberant tres óssos per a avaluar la seva adaptació al medi pirinenc i testar els mètodes de translocació. En 1996 es van alliberar dues femelles (Ziva i Mellba) i en 1997 un mascle (Pyros), tots procedents d'Eslovènia. L'origen va ser seleccionat atenent a estudis genètics que demostren que els óssos balcànics, del sud d'Escandinàvia, i els del Sud y Sud-oest d'Europa pertanyen a una única línia genètica, que s'explica per el fet que es va produir un refugi glacial durant l'última glaciació al sud d'Europa. Aquests exemplars van arribar al mig de la polèmica perquè no va haver una concertació amb els habitants locals de la zona. Aquests exemplars del Pirineu Central es van adaptar i van tenir cadells a la zona, malgrat algunes dificultats.

Malgrat aquest relatiu èxit afloraven una sèrie de problemes: (a) El seu nombre no s'incrementava, mantenint-se sempre en uns 7-8 exemplars des del 1997. (b) No hi havia esdeveniments reproductius. (c) El nombre de fundadors era extraordinàriament petit; els tres óssos alliberats, més 1 o 2 mascles progenitors d'alguns dels onsets nascuts en 1997. (d) La variabilitat genètica havia de ser molt baixa. Per aquesta raó, l'Estat francès, després de signar un Protocol internacional de col·laboració amb Andorra i Espanya va alliberar cinc nous óssos en 2006, també procedents d'Eslovènia. Van ser quatre femelles, però només dues han persistit fins al nostres dies, una s'ha reproduït i només es va contribuir amb un mascle.

Els óssos alliberats van representar un problema important per a la ramaderia i l'apicultura, especialment pel que fa a la percepció social dels habitants de la zona coexistent. El 95 % dels atacs s'han produït sobre el bestiar oví i caprí. A Catalunya, entre 1996 i 2012 els atacs han estat 208 (amb 327 caps de bestiar morts), fet que representa una mitjana de 19,24 caps de bestiar morts per any). Entre 2004 i 2012 els atacs d'ós bru sobre l'apicultura han estat 72, amb 207 arnes destruïdes o danyades, fet que representa 23 arnes per any. Al llarg dels anys, aquests atacs han anat minvant, degut principalment a la implantació de mesures de prevenció. Però l'arribada de nous exemplars d'ós bru i

L'expansió geogràfica obliga a continuar augmentant les mesures de prevenció i a implementar altres mesures complementàries que siguin innovadores i demostratives.

L'evolució demogràfica ha canviat en el sentit positiu en els últims anys. El nombre d'óssos, creix lentament i ha arribat als 31 exemplars pirinencs (dades de l'any 2014). El nombre de femelles en edat reproductora el 2014 és de 7. La potencialitat demogràfica del nucli central és notable i no sembla estar en risc. Els óssos es reproduïen amb normalitat (14 ventrades en els darrers cinc anys: 2010-2014, amb 23 cadells nascuts; mitjana = 1,64). Des dels primers progenitors, s'han obtingut primeres i segones generacions, tot completant el cicle biològic, i no han aparegut problemes etològics d'adaptació.

La variabilitat genètica és baixa, però no extraordinàriament baixa per al nombre de fundadors. Amb 9 microsatèl·lits (loci) i 21 mostres (exemplars diferents) s'ha estimat un promig de 4,059 al·lells per loci (rang = 2,998-5,275) i una heterocigocitat (H_e) de 0,576 (Font: DAAM i Servei Veterinari de Genètica Molecular, Facultat de Veterinària, Universitat Autònoma de Barcelona). El principal problema és que un únic mascle està sent el pare i l'avi de la pràctica totalitat dels óssos nascuts en els últims anys. Pyros (ja de 25 anys) ha tingut 13 reproduccions entre 1997 i 2012 amb 6 femelles diferents, i ha tingut 23 onsets coneguts (més del 75% dels nascuts entre 2007 i 2012 en els Pirineus). A més aquest mascle és el progenitor, directament o indirecte, de més de la meitat de les femelles reproductores actuals. La major part dels cadells són fills, néts i besnéts, i el Pyros s'està creuant amb filles i nétes. L'equilibri entre femelles i mascles és el correcte.

L'any 2014 hi ha 8 femelles en edat reproductora (Caramelles, Caramellita, Hvala, Sarousse, Pollen, Bambou, Nheu, Noisette, Fadeta, Florera, Plume, etc.). Respecte els mascles, hi ha 5 adults (Pyros, Moonboots, Bonabé, Pelut, Rodri?). La sex-ratio (n° mascles/ n° femelles) és similar a 1:1.

Els resultats exposats abans demostren que el més urgent és afegir un mascle reproductor que trenqui el monopoli reproductor de Pyros i que porti nous al·lells a la població. Cal que es torni a equilibrar la sex-ratio, encara que aquest aspecte és menys preocupant, ja aquest desequilibri és propi de les poblacions d'ós bru, i més encara les que es troben en creixement demogràfic i expansió geogràfica, per motius d'agressió intrasexual. Un nombre excessiu de mascles podria, en canvi, incrementar el nombre de casos d'infanticidi i comprometre el creixement demogràfic. També s'ha de valorar la necessitat que el nombre de mascles sigui suficient per a que algun d'ells pugui arribar a la zona on es troba la femella Sarousse, a l'Aragó.